

1 OSOBNOST ČLOVĚKA SE ZP

MGR. JITKA ŠŤASTNÁ

2 CO NÁS ČEKÁ

3 OBLASTI OVLIVNĚNÉ ZP

Zrakové vnímání umožňuje příjem cca 80% informací. Oslabení vnímání zrakem pak ovlivňuje veškeré psychické procesy:

- VNÍMÁNÍ
- POZORNOST
- PAMĚŤ
- PŘEDSTAVIVOST
- MYŠLENÍ
- ŘEČ A KOMUNIKACE
-
- RODINA
  - Důležitý faktor ve vývoji dítěte se ZP
  -
  - STYL VÝCHOVY
    - (ochranitelská vs. zanedbávající péči)
    -
    -

4 RODINA A DÍTĚ S POSTIŽENÍM

5 OBLASTI OVLIVNĚNÉ ZP

- Chování, prožívání a komunikační schopnosti ovlivněny dobou a „hloubkou“ postižení zraku
- VERBÁLNÍ + NEVERBÁLNÍ SLOŽKA
- Každý člověk je jedinečný – velkou roli hraje osobnost člověka a jeho „životní prostředí“

- ÚBYTEK ZRAKU ČI ÚPLNÁ ZTRÁTA OD NAROZENÍ
- POZDĚJI OSLEPLÍ – zranění, nehoda, progredující onemocnění

6 MYŠLENÍ

U VIDÍCÍ OSOBY:

- zobecněné, nepřímé, zprostředkované poznávání
- myšlenkové procesy – analýza, syntéza, zobecňování...

U OSOBY S TĚŽKÝM POSTIŽENÍM ZRAKU:

- konkrétní, s vazbou na zažitou zkušenost, chybí vizuální zkušenost
- obtíže při srovnávání, zobecňování, vyčleňování obecných a nepodstatných znaků
- mohou se objevit obtíže s propojením informací

7 PAMĚŤ

U VIDÍCÍ OSOBY:

- Uchování důležitých informací, množství informací je možné získávat opakovanou vizuální zkušeností

U OSOBY S TĚŽKÝM POSTIŽENÍM ZRAKU:

- Množství informací není možné získávat opakovanou vizuální zkušeností
- Nutné zapamatování, dlouhodobé uchování a následné vybavení velkého množství informací, často jen slyšených
- Tréninkem lze paměť dobře vycvičit
- Pomáhá opakování, systém

8 POZORNOST

U VIDÍCÍ OSOBY:

- Bezděčná → spontánní zájem a koncentrace pozornosti na vybrané jevy / předměty
- Záměrná → možnost koncentrace pozornosti
- Vytrvalost a intenzita pozornosti jsou dány právě zrakovými vjemy – fixací → s každou jedinou informací / zrak. vjemem přichází nové podněty do mozku

U OSOBY S TĚŽKÝM POSTIŽENÍM ZRAKU:

- Bezděčná → redukce množství objektů
- Záměrná → zaměřená na sluchové podněty, jejichž jednotvárnost unavuje
- Možné snížení aktivační úrovně až po deprivaci
- Vznik pohybových automatismů již v raném věku

9 VNÍMÁNÍ

U VIDÍCÍ OSOBY:

- CELISTVOST → zaručena kombinací všech smyslů při vnímání, minulými zkušenostmi
- VÝBĚROVOST → vztah k aktuálním potřebám, vědomé zaměření jen na část z celku
- VÝZNAMOVOST → objekt je nositelem informací a významů, uplatňuje se proces zobecňování a verbalizace
- Člověk bez postižení zraku využívá vizuální zkušenosti

U OSOBY S TĚŽKÝM POSTIŽENÍM ZRAKU:

- CELISTVOST → narušena ztrátou či narušením základního smyslu – zraku
- VÝBĚROVOST → množství podnětů je redukováno a tím i možnost výběru
- VÝZNAMOVOST → objekt není pochopen a vnímán ve svém plném významu

10 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ METODY

- REEDUKACE: soubor postupů, které napravují (reedukují) postižení
- EDUKACE: zraková stimulace
- KOMPENZACE: soubor metod, které nahrazují funkci postiženého orgánu – kompenzační pomůcky, brýle aj.
- REHABILITACE: upravení sociálních vztahů do normálu (sociální, právní, léčebná apod.)

11 ŘEČ

A KOMUNIKACE

12 **VERBÁLNÍ PROJEVY: ŘEČ**

- OPOŽDĚNÍ ŘEČI do 7let, pak rychlý rozvoj (výuka Braila)
= řeč se stává kompenzačním prostředkem (popis skutečností namísto zraku)
- VERBALISMUS → používání pojmů bez přesného vědomí toho, co znamenají (např. barvy)
- PORUCHY ŘEČI → zvýšený výskyt (zejména dyslálie)
- STEREOTYPY V CHOVÁNÍ → POHYBOVÉ AUTOMATISMY

•

13 **NEVERBÁLNÍ DOPROVODNÉ PROJEVY: POSTURIKA**

- POHYBOVÉ AUTOMATISMY: Doprovodné „tiky“ při mluvení
=> „kompenzace zraku“ (člověk si je neuvědomuje, zautomatizované)
- Většinou u dětí a dospělých s již vrozenou zrak. vadou
lidé později osleplí mají osvojené prvky „žádoucího“ chování a posturiky ve společnosti
- Lze do jisté míry „vytrénovat“ správný postoj těla i motorický „klid“
→ v rámci SPPP / ucelené rehabilitace / rodina
→ snaha „odnaučit“ tento typ „nežádoucího chování“

•

14 **NEVERBÁLNÍ DOPROVODNÉ PROJEVY: POSTURIKA**

- KÝVÁNÍ CELÝM TRUPEM zepředu dozadu
- POHYB HLAVOU DO STRAN
při mluvení i mimo něj
- ZATLAČOVÁNÍ očního bulbu
- TŘEPÁNÍ rukou v zápěstí
při radosti, zamyšlení

•

15 **UKÁZKA NONVERB. PROJEVŮ**

- STUPŇOVÁNÍ projevů
→ při prožívání určitých druhů emocí (radost, strach, vztek, nervozita...)

16

17 **KOMUNIKAČNÍ CESTY**

Předání informací různými způsoby:

- BRAILLOVO PÍSMO: ŠESTIBOD
- ELEKTRONICKÁ podoba materiálů
- NÁZORNÉ POMŮCKY: reliéfní zobrazení

- IT VYBAVENÍ: notebook, PC, hlasový výstup, Braillovský řádek, OrCam MyEye...
-
- APLIKACE přímé pomoci: Be My Eyes, Cash Reader, Envision AI...
-

18 **BE MY EYES** **PROPOJENÍ SVĚTA NEVIDOMÝCH A VIDOUČÍCH UŽIVATELŮ**

19 **ZÁSADY KOMUNIKACE** **S OSOBOU SE ZP**

20 **JAK NAVÁZAT KONTAKT** **S OSOBOU SE ZP**

NÁVÁZÁNÍ KONTAKTU:

1. oslovit jako první
2. nenucená a přirozená komunikace

ORIENTACE V PROSTŘEDÍ:

1. Jasně pojmenování prostoru: stravování (zelenina „na třetí hodině“ maso na „šesti hodinách“), místnost (nalevo od Vás dveře do kanceláře, napravo stůl s židlí)
2. Oznamit svou přítomnost (příchod, odchod)
3. Vyvarovat se pojmům: „tady“, „tam“ (používat vpravo, vlevo, rovně)

21 **JAK NAVÁZAT KONTAKT** **S OSOBOU SE ZP**

PROVÁDĚNÍ PROSTOREM:

- Dotyk X zachování odstupů a důstojnosti
- Pozice průvodce, asistenta
- Komunikace s člověkem se ZP o možnostech pomoci s ohledem na důstojnost a etičnost člověka i situace (nabídnutí ramene, pouhé nasměrování...)
- Dotázat se, jakým způsobem mohu pomoci → ihned neodvádět ani ne být „lhostejným“
-

22 **JAK NAVÁZAT KONTAKT** **S OSOBOU SE ZP**

- PŘIMĚŘENÉ TEMPO ŘEČI, PROZODICKÉ FAKTORY

- POUŽÍVÁNÍ KONKRÉTNÍCH POJMENOVÁNÍ
→ Popis velikosti, polohy, barva, struktura, vzdálenost

- KRATŠÍ, STRUKTUROVANÉ VĚTY
→ Zbytečně nezahltit informacemi (není nutné popisovat každý detail, pokud to osoba či daná situace sama nepožaduje)
-

23 **ÚKOLY OFTALMOPEDIE**

Úkolem oftalmopedie v rámci multidisciplinárního přístupu k osobám se ZP je především dosažení těchto cílů:

- PRIMÁRNÍ KOMUNIKAČNÍ NÁVYKY
  - Formální + neformální: zahájení konverzace, skupinová komunikace, reakce
- JEDNÁNÍ V KONKRÉTNÍCH SITUACÍCH
  - Představení, požádání o pomoc, nakupování
- MOŽNOSTI KOMUNIKACE
  - Braille, Pichtův psací stroj, notebook s hlasovým výstupem, zvětšovací programy, sociální sítě, webové platformy, psaní všemi 10 apod.
-

24 ZDROJE

[HTTPS://DEDINA.CZ/](https://dedina.cz/)

- VLIV ZP NA OSOBNOST – PETRA RÖDEROVÁ
- TÁBOR PRO NEVIDOMÉ VB
- KOMUNIKACE OSOB SE ZP – RADKA MACHÁLKOVÁ